

i o přednesených stran a prohlášeních jimi při ústním jednání učiněných; pokud protokol nepodává toliko obsah přednesení stran. Soud pak užívá při jednání toho jazyka, ve kterém strany jednání vedou, tedy po případě obou jazyků zemských, pokud jich strany při ústním jednání užívají (§ 12).

Zápisy do knih a rejstříků veřejných (desk zemských, knih horních, pozemkových, vodních atd., rejstříků obchodních, společenstev) dějí se v jazyku, v jakém žádost byla podána, pokud se týče v jazyku výměru, na základě něhož se zápisy dějí. Tohoto jazyka budiž užito i při doložkách intabulačních a při výtazích ze zmíněných knih a rejstříků veřejných. Předpisy tyto platily podstatně již dříve, novotou je však ustanovení, že neshoduje-li se řeč žádosti o zápis s úřední s řečí úřadu v okrese jednojazyčném, jenž zápis vykonává, připojení nutno k zápisu i překlad v řeči úřední. K tomuto překladu budiž pak k žádosti stran vzat zřetel při vyhotovování výtahů z knih a rejstříků veřejných (§ 13 nař.). Co se konečně týče jazykové kvalifikace úředníků, musí každý úředník ten jazyk zemský znáti, jehož při úřadu, při kterém je dosazen, skutečně potřebuje. Dle této zásady budiž pak již při vypisování konkursů postupováno (§ 17).

Uvedené zásady obsahuje podstatně i jazykové nařízení vydané pro Moravu, avšak s tím rozdílem, že předpokládá dvojjazyčnost všech úřadů v nařízení jmenovaných. Předpokládání to souvisí s moravskými poměry etnografickými, jež zcela jinak jsou utvářeny než v království Českém.

Ředitelství drah státních.

Zřízením zvláštního ministerstva železničního na základě organizačního statutu pro státní správu železniční, který vydán byl nařízením ministerstva obchodu a min. železnic ze dne 19. ledna 1896 č. 16 ř. z., upravena byla zevrubně organizace a obor působnosti ředitelství státních drah. Jsou pak to asi tato ustanovení:

I. Úkol a postavení ředitelství státních drah.

Ředitelství státních drah podřízena jsouce ministerstvu železnic a odkázána na jeho pokyny opatřovati mají místní správu všech tratí přináležejících v jich okres; na ně spadá zodpovědnost za bezpečnost a pořádek vozby v jich okrese ve smyslu dopravního řádu železničního ze dne 16. listopadu 1851 č. 1 ř. z. z r. 1852; ve všech záležitostech spadajících v obor jich působnosti jednají s příslušnými civilními a vojenskými úřady přímo — vyjímaje nejvyšší úřady ústřední — pokud podle zvláštních nařízení nebo dle vzpomenutých statutů nestýkají se s úřady těmito taktéž přímo; k výkazu vojenských úřadů mají ředitelství státních drah ve svém obvodu bezpodmínečně vyhověti všem požadavkům při dopravě vojska a potřeb pro vojsko a domáhati se na vyšších místech po případě žádoucích prostředků dopravních.

II. Zásady organizační.

1. Každé ředitelství státních drah jest jednotným úředním místem pro hlavní odvětví železniční služby dopravní, pro správu stavební, pro správu dílen, materiálu, dále pro všechny správní, obchodní a finanční, pokud se týká, účetní záležitosti.

2. Jemu podřízeny jsou: sekce (odborní) pro zachování drah, staniční úřady, správy topíren, dílen, skladišť, správy železničních závodů, plavební

inspektorát v Bregenci a stavební odbory železniční jakožto nejnižší úřední místa ve siazbě dopravní místní.

3. Ku podpoře ředitelství přikázány jsou dle potřeby zvláštní orgány kontrolní pro určité obvody úřední, kteréž dohlédají přímo ku shora uvedeným nižším místním úřadům dopravním a může jim býti vedle toho — jakož i jmenovaným dopravním úřadům nádražním se schválením představeného ministerstva svěřeno samostatně vyřizovati jisté méně důležité správní záležitosti rázu vnitřního, kromě toho i jednati s obecnstvem v záležitostech služby dopravní, avšak nemají práva k formálnému rozhodování u věci samé.

4. K vyřizování peněžitých poukazů ředitelství státních drah a jako sběratelna příjmů ze stanic zřízena jest v sídle každého ředitelství zvláštní pokladna.

III. Správa a rozdělení ředitelství státních drah.

1. Ředitelství vede přednostu, jemuž přísluší název: »c. k. ředitel státních drah« a hodnost úředníka státního V. nebo VI. třídy; ředitel zodpověden jest za veškeru činnost, zejména za bezpečnost, pořádek a pravidelnost dopravy ve svém okrese.

2. Řediteli státních drah přidělen jest dle potřeby jeden zástupce s administrativním předchozím vzděláním a jeden zástupce s předchozím vzděláním technickým; povinností zástupců těchto jest co nejúčinněji podporovati ředitele v úkolech jeho svým odborným vzděláním.

3. Ředitel státních drah povinen jest osobně zasaditi se o provádění vyšších nařízení a bdíti nad tím, aby podřízení jemu orgánové plnili přesně povinnosti své, a pečovali o zdárnou součinnost všech a o hospodářskou správu.

IV. Obor působnosti ředitelství státních drah.

Ředitelství státních drah zastupují samostatně státní správu železniční ve všech záležitostech přináležejících v obvod jich příslušnosti, takže i beze zvláštního vyššího příkazu mohou právním jednáním, smlouvami, rozepřemi, smíry atd. nabývati práv a vcházeti v závazky za státní správu železniční. Jím přísluší v obvodu jejich vyřizovati veškery záležitosti týkající se správy dopravní a stavby drah, pokud není výjimečně vyhrazeno k tomu právo nadřízenému ministerstvu nebo přikázány dotyčné záležitosti zvláštním železničním správám stavebním, které podřízeny jsou přímo ministerstvu. V obor působnosti ředitelství státních drah spadá:

1. upravovati služby ve veškerých odvětvích celého okresu ředitelství v duchu instrukcí a služebních předpisů vydaných ministerstvem a pečovati o správné a jedinstevné plnění jich;

2. přijímati nové úředníky v nejnižších dvou třídách služebních za podmínek vydaných ministerstvem železničním, překládati a propouštěti ze služby úředníky tří nejnižších služebních tříd, dále přijímati, povyšovati všechny nižší úředníky a zřízence počítaje sem i hlídače a výpomocné zřízence čas od času povolávané;

3. konati disciplinární pravomoc nad veškerými osobami podřízenými;

4. povolovati nižším úředníkům a sluhům přídavky;

5. vyřizovati jinaké služební záležitosti podřízeného personálu;

6. opatřovati správní a finanční záležitosti starobních i invalidních zařízení a humanitních ústavů ve prospěch zřízenectva založených;

7. zabývati se záležitostmi zákonného nemocenského a úrazového pojištění, pokud jde o podřízené osoby;

8. bezprostředně řídit službu zdravotní;
9. zanášeti se veškerými záležitostmi daní a poplatků, dále pojištění proti škodám z ohně a pojištění povinného ručení;
10. činiti smír v jakýchkoli nárocích vznesených proti státní správě železniční, pokud nežádá se v narovnání takovém náhrada větší než 5000 zl., a nežádá-li se za trvalou dávku více jak 500 zl.; dále mají ředitelstva právo dávatí návrh při obnosech větších;
11. vykupovati pozemky a obstarati jednání se k tomu pojící;
12. činiti smlouvy nájemní a smlouvy jinaké o opětujících se dávkách vyjímaje vypůjčování dopravních prostředků, pokud nájemné nebo jinaká opětující se dávka nepřekročuje ročně 100 zl., nebo pokud při obnosech vyšších až do 1000 zl. má se uzavřítí smlouva na určitou dobu nedosahující délky 1 roku; dále sleviti pacht až o 100 zl.;
13. sdělavati rozvrhy vydání pro vlastní okres a předkládati je ministerstvu;
14. pořizovati projekty všech staveb na tratích svého okresu, pokud tu dle ustanovení organizačního statutu není vyhrazeno ministru schválení, a zakročiti o politické ochozí komise;
15. samostatně zadávati všechny stavební práce podél tratí vlastního okresu, pokud nejsou pro ně zřízeny samostatné správy stavební anebo pokud si ministerstvo železniční v jednotlivém případě nevyhradilo právo samostatně zadati stavbu takovou;
16. předběžně vyjednávati s podniky cizích železnic, které připojiti se mají k železničním tratím drah rakouských, o připojení dopravy a podmínkách připojení;
17. pečovati o vhodná služební opatření žádoucí k řádnému chodu dopravy na nových tratích, na stanicích a zastávkách;
18. bdíti nad službou policie nádražní;
19. schvalovati stavby třetích osob na pozemku dráhy, pokud se týká, v obvodu dráhy, dovolovati soukromé stavby na dráze a poblíže nádraží;
20. stanoviti tratě podražných a rozdělití službu hlídačů;
21. dávatí ministerstvu návrh jízdních řádů, které se uveřejňují počátkem letní a zimní saisony o dopravě osob, dále sdělavati v duchu zásad ministerstvem schválených jízdní řády pro dopravu osob;
22. chovati v patrnosti a vydávati potřebná opatření ve příčině zásoby strojů a vozů v obvodu ředitelství;
23. opatřovati roční potřebu staviva a materiálu dopravního;
24. vyřizovati stížnosti proti podřízeným dopravním orgánům a reklamace, které podávají se při dopravě osob i zboží;
25. činiti ministerstvu návrh na změnu sazeb za dopravu osob a zboží a na snížení nákladného;
26. povolovati výhody při jízdě a slevovati nákladné;
27. podávati stranám vysvětlení o sazbách pro dopravu osob a zboží;
28. poskytovati úvěr pro poplatky nákladní ve smyslu příslušných ustanovení;
29. zkoumati účty a srážky z příjmů za dopravu osob a zboží;
30. srážeti poplatky za dopravu pošty, sdělavati účty o úvěru po platků a vymáhání jich, jmenovitě též za ostatními správními podniky státu;

31. prominouti, pokud se týká, dáti povolení k odpisu účetních schodků nebo nedobytných pohledávek, dále ztrát na materiálních a předmětech inventárních, pokud celková peněžitá hodnota od případu k případu nečiní více než 500 zl. a v témž roce v celém okresu ředitelství více než 5000 zl., při čemž vyhrazeno jest právo stíhati záležitosti takové cestou disciplinární;

32. odváděti přímo do státních nebo jiných k tomu určených pokladen přebytky peněžité dopravou vytěžené;

33. zastupovati státní správu železniční při železničních odborných poradách a jednotách.

Ředitelství finanční zemská viz Úřady finanční.

Ředitelství pošt a telegrafu viz Poštovníctví.

Řehole (Řády náboženské, Ordines religiosi).

I. Pojem.

Život řeholní vznikl ze snahy Bohu co nejdokonaleji sloužiti a dle toho poslouchati nejen příkazů, nýbrž i rad, vystříhati se zneužívání statků pozemských a vlastních sil a k vůli vystříhání se toho zneužívání zcela vzdáti se statků pozemských, života rodinného a osobního svobodného sebeurčení, čehož lze nejlépe dosíci společným spolužitím dle pevně vytčených pravidel životních a trvalou vázaností sliby. Osoby takto spolčené tvoří pak v křesťanské obci zvláštní stav, jenž se v mnohém liší od stavu duchovního i laického. K tomuto zvláštnímu stavu a k pevné řeholi životní poukazuje výraz »ordo«, na účel zvláštní bohoslužby a na vázanost k ní vztahuje se pak výraz »religio«. Podstata řeholnictví spočívá dle toho ve třech naznačených slibech: slibu dobrovolné chudoby, ustavičné zdrženlivosti a poslušnosti k představeným. Zejména touto poslední umožňuje se teprve tu více tu méně spolužití více osob; přes to užívalo se výrazu »mnich« (monachus od *μόνος* jediný), který poukazoval na poustevnický život nejstarších asketů, i ohledně kenobitů (od *κοινός* = společný a *βίος* = život) a též i dům pobytu jich sloužící zván byl monasterium. Pro řeholnice obvyklý výraz »jeptiška« pochází z egyptského a značí »nevdaná«. Sliby mohou býti různého druhu. Sliby mohou býti učiněny na určitý čas (sliby dočasné) neb na doživotí (sliby věčné); tyto lze opět složiti způsobem méně slavnostním (sliby jednoduché) neb způsobem slavnějším (sliby slavné). Jednoduché sliby mohou býti zrušeny jak řeholním společenstvem propuštěním dotyčného, tak dobrovolným vystoupením udělenou dispensí; slavné sliby může společenstvo jen stěží zrušiti a pokud se týče propuštěného, není to nikdy úplně možno; mimo to mají slavné sliby v zápětí daleko přísnější závazek, zvláště nezpůsobilosť jmění nabývati a manželství uzavírati, kdežto jednoduché sliby o sobě činí taková jednání nedovolenými. Katolická církev pokládá za řehole v přísném smyslu neb za řehole formální jen takové, ve kterých se skládají slavné sliby. Slavnost slibů řeholních nespočívá však v nějakých vnějších solenitách neb ve vyšším stupni subjektivního se oddání účelu řádovému, nýbrž slavnými jsou ty sliby, které církev za slavné pokládá, a formálními řády jsou tudíž ty, jež byly nejvyšší církevní autoritou v tomto smyslu schváleny. Všechny ostatní jsou jen řády v širším smyslu a slují dnes obyčejně kongregacemi.

II. Dějinný vývoj a organizace.

Od počátku 4. století po Kristu rozkvetl život mnišský neobyčejně rychle a mocně předkem v Egyptě a brzy i v ostatním Orientu, pokud